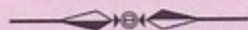

ספר

דעת שרגא

שיחות ומאמרים
פרקי מחשבה והגות

על התורה, מועדים ומאמרי חינוך

בראשית

אשר הורה דעת ולימוד לרבים
דרכי חיים ותוכחות מוסר

אדוננו מורנו ורבינו הגאון הגדול הצדיק
רבי צבי שרגא גרוסברד זצ"ל
בן הגה"צ רבי אהרן זאב זצ"ל
ראש ישיבת פוניבז' לצעירים
וראש החינוך העצמאי בארץ ישראל

מר חשון תשס"ד
בני ברק ת"ז

בית שמאי אומרים שברא מאור האש, ובית הלל אומרים בורא מאורי האש (מתניתין ברכות ריש פ"ח). ובגמ' (דף נב ע"ב) מבואר דפליגי במאור ומאורי, דבית שמאי סברי חדא נהורא איכא בנורא, ובית הלל סברי טובא נהורא איכא בנורא, תניא הכי אמרו להם בית הלל לבית שמאי, הרבה מאורות יש באור, ומפרש רש"י, שלהבת אדומה לבנה וירקרקת, ע"כ.

וקשה האיך אפשר שיהיו פליגי אי טובא נהורא איכא בנורא אי חדא נהורא, הא ענינו רואות שטובא נהורא איכא בנורא. ונראה משום דבאש שייך הני תרי לישני, דביסוד האש גוון אחד ובאש שלנו יש הרבה גוונים, וזה שאמרו כי פליגי במאור ומאורי, דהיינו בית שמאי ובית הלל פליגי אם מברכין על מאור אחד דהיינו על יסוד האש, או על מאורי האש שלנו שיש בו הרבה גוונים. ("שנות אליהו" לאדוננו הגר"א ז"ל)

בשערי הדעת

ישמחו החכמים ומבקשי הדעה, כעל יום בשורה ויומא טבא, כהתמלא הבית כולו אורה - זו תורה, ויברכו עליו ברכת המאורע, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזו השעה, לראות בהגלות תעלומות דעת וחכמה, הגיגי מוסר ומחשבות יראה, שיחות ומאמרים הכוללים מסילות בחינוך ודרכי עבודה, עם הליכות חיים וכל מידה נכונה, דנפקו מפום האי שרגא דבי עילאה, דעמיה שרייה רב גווני דנהורא, אשר כמרנגניתא דלית ליה טימא, דמשתכחא באפרקסתא דעניא, שלחו ההשגחה העליונה למחיה בדור יתמא, כמאור הגדול אשר הושם ברקיעא, להאיר את חשכת הארץ והדרים עליה, ה"ה אדוננו אבינו מורנו ומאורנו - דרבי נהוראי גאון שמיה, ולמה נקרא שמו רבי נהוראי שמנהיר עיני חכמים במוסרי התורה ובעבודה תמה, בהיותו יחיד ומיוחד בהוראת הדרך לרבים והארת נתיבה לאלפים, ללכות הניצוץ החבוי במעמקים ולהוציאו מן המחשכים. אשר על כן גדולי התורה וחכמי המסורה, נתנו עיניהם עליו להפקידו על אוצר - נשמות האומה, ללכת לפני צעירי הצאן יומם ולילה, לנחותם הדרך העולה ולהאיר להם המסילה, לבל יגששו כעוור באפילה, כדור תהפוכות השרוי בלעטה, בו עוצם האור ועומק החושך משמשים בערבוביא, ואם אין דעת-תורה בהירה אין הבדלה, שכן אמרו בהבדלה כי מצותה באבוקה...

החינוך נובע מחסד

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'
לעשות צדקה ומשפט (יה, ט)

זנתן בן עזיאל תרגם: "ארום גלי קדמי חסידותיה בגין דיפקד ית בני וכו' - מפני שנלוי לפני חסידותו שהוא מצווה את בניו וכו'."

הדואג לחינוך בניו ובני ביתו כראוי שישמר את דרך ה' - חסיד מתקן בבחינת עושה חסד עם קונו. כי חינוך מקורי ואמתי צריך לנבוע מסקר החסידות. חסד עם המתחנך, חסד עם הבריאה, והעיקר - חסד עם קונו שביא בריאה זו לתכלית של תורה, מצוות ומעשים טובים, ועל ידי החינוך הנכון לבני ולביתו אחריו נשלם העולם אל תכלית מטרת הבריאה.

ההתבוננות במוצב - פתח לתשובה

ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד.
ארדה נא וארא (יה, כ-כא)

"אמר רבי אבא בר כהנא: מלמד שפתח להם הקב"ה פתח של תשובה וכו' מט. ו. וצריך להבין מזה הפתח לתשובה שנפתח כאן בזה שהקב"ה ירד אל סדום לראות מקרוב.

הנה להלן במדרש מובא: "אמר רבי ירמיה בן אלעזר: עיקר שלותה של סדום לא הייתה אלא חמישים ושתים שנה. ומתוך עשרים וחמש שנה היה הקב"ה מרעיש עליהם הרים ומביא עליהם זוועות כדי שיעשו תשובה, ולא עשו, והוא דבתיב ואיז ט. ה' 'המעתיק הרים ולא ידער, ולבסוף 'אשר הפכם באש'."

חז"ל קראים על אנשי סדום את הפסוק "ולא ידער". שינויים מועטים מתחוללים בתכל, ואילו בארץ סדום אין איש שם על לבו. עולם כפופ נהג. אין איש אשר יקדיש איזה הרהור, איזו מחשבה למה שמתרחש כאן, ככל מה הזוועות ולמה רעשים הרים. כולם ללא יוצא מן הכלל, רצים כסוס סתם

במלחמה אחר תאוותם ורצונם, ואינם נעצרים אפילו לרגע קטן אחד להתבונן במה שמתחולל ומתרחש סביבם.

עד שכביכול הקב"ה קובע 'ארדה נא', דהיינו אפי' ואמלא את ארצה של סדום באור ה'. כביכול - זיוו, הודו וכבודו של הקב"ה ימלאו את חללה של סדום, אולי זה ישפיע.

כמו שמצינו דוגמה אצל יעקב אבינו, שאמרו חז"ל עה"פ "יצא יעקב מבאר שבע" (להלן כה, י) - שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה. עצם המציאות של צדיק מורגשת בכל מקום שנמצא. האירה היא אירה שונה בהחלט, אירה של זיו, הוד והדר.

ומכל שכן מציאותו כביכול בשעה שירד לסדום, איזה שינוי מקיף ואיזו אירה אחרת שררה שם.

זהו הפתח לתשובה שפתח להם הקב"ה. בעצם ירידתו לסדום טיידר את האירה של סדום במחשבות טוהר, ועל ידי זה הם יתעוררו, יתבוננו ושימו על לבם את כל השינויים המתחוללים בקרבם, ויגרום להם לחזור בתשובה. אבל בכל זאת הם לא חזרו בתשובה, ולא הושפעו לטובה משום שינוי ומציאות עליונה, כי היו שקועים כל כך ברצונותיהם ובתאוותיהם.

חזנתו כמאמינים בני מאמינים, להתבונן בתשומת לב על כל השינויים והמאורעות הכבירים המתחוללים בעולמנו הקרוב והרחוק, ולקחת מהם מוסר לשוב בתשובה שלמה לקראת הגאולה הקרובה במהרה בימינו.

האדם קרוב אל התשובה

אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום
למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה (יה, כד)

ותמוה, אמנם יש חמישים צדיקים בתוך העיר, אבל מדוע כל הרשעים של סדום ועמורה יינצלו בניגם, והלא הרשיעו עד מאוד ומגיע להם עונש.